

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในยุคปัจจุบันมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการติดต่อสื่อสารการแสวงหาความรู้ การศึกษาและการประกอบอาชีพในชีวิตประจำวันของคนไทย ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองและมุมมองต่างๆ ของสังคมโลก นำมาซึ่งความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศ ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้ภาษาอังกฤษอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เนื่องจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีบทบาทต่อประเทศไทยมากที่สุด การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศประกอบไปด้วย 4 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรม สาระที่ 3 ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระอื่น และสาระที่ 4 ภาษาและความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามความต้องการในสถานการณ์ต่างๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองเข้าใจผู้อื่นศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองนำประสบการณ์ด้านภาษาไปใช้ประกอบอาชีพหรือใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกสามารถถ่ายทอดความคิด และวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 220 - 221)

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังคงเป็นปัญหาสำหรับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างที่หลักสูตรกำหนดไว้ สาเหตุของปัญหาการเรียนรู้อังกฤษของนักเรียนไทย คือ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (Foreign Language) ซึ่งจะเริ่มเรียนภาษาอังกฤษเมื่อเข้าโรงเรียนเท่านั้น นักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนเพื่อนำเอาภาษาอังกฤษไปเป็นเครื่องมือในการสื่อสารน้อย และการเรียนของนักเรียนเป็นการเรียนโดยผ่านการสอนในชั้นเรียนเป็นส่วนใหญ่ จากสภาพ

สังคมและวัฒนธรรมนักเรียนมีโอกาสน้อยที่จะใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะในสังคมชนบท อีกทั้งนักเรียนเกิดความอายที่จะพูดภาษาอังกฤษเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษ หรือสถานการณ์จำลองที่ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนในชั้นเรียน สภาพการสอนส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นไปที่ความถูกต้องของการใช้ภาษามากกว่าการสื่อสารความหมาย การสอนยังคงเน้นการท่องจำกฎเกณฑ์ภาษาให้กับนักเรียนเพื่อนำไปสอบ นอกจากนี้ครูยังเป็นผู้มีบทบาทในการตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษา และในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น นักเรียนมีโอกาสน้อยที่จะใช้ภาษาทั้ง 4 ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนอย่างเป็นธรรมชาติ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้วิธีการเรียนภาษาอันจะนำไปสู่การเรียนรู้โดยผู้เรียนเอง (Learner - Independence) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2547 : 2 - 3) ซึ่งในปีการศึกษา 2557 ที่ผ่านมามาทางโรงเรียนชุมชนบ้านปางหมูพบปัญหาต่างๆ ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาดังที่กล่าวมา โดยเฉพาะปัญหาที่ผู้เรียนไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้คิดตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งปัญหาด้านการขาดทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เนื่องจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมนักเรียนมีโอกาสน้อยที่ การใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน และผลการสอบระดับชาติ จากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2557 พบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียน รายวิชาภาษาอังกฤษ ร้อยละ 30.15 ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม และในปีการศึกษา 2556 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบร้อยละ 32.50 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้ศึกษาในฐานะครูผู้สอนจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้แผนผังความคิดในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ ของ โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู ซึ่งกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) เป็นวิธีสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตที่เกิดจากการสรุปความคิด จากนั้นสร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตัวของผู้เรียนเอง กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดเป็นเครื่องมือที่คิดค้น โดยโทนี่ บูซาน นักวิชาการชาวอังกฤษ นับว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการที่ไม่จำกัดรูปแบบการคิดที่เข้มงวดจนเกินไปในกระบวนการคิดที่ไม่กำหนดเป็นขั้นตอนหรือลำดับการคิดแบบกำกับควบคุมเกินไป (บรรจง อมรชิวิน. 2554 : 213)

โทนี่ บูซาน (Tony Buzan. 1991 : 106 - 107) ได้ให้คำนิยามว่า “แผนผังความคิด” (Mind Mapping) เป็นเทคนิคที่ใช้ในการจัดระบบความคิดที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงความคิดต่างๆ

เข้าด้วยกัน การจัดลำดับความสำคัญ การให้น้ำหนัก การผูก การต่อความคิดหรือข้อมูลต่างๆ ให้เข้ากัน อย่างมีระเบียบ ก่อนที่จะสื่อออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจตามจุดมุ่งหมายของผู้เขียน โดยใช้คำสำคัญในการ นำเสนอความคิดต่างๆ เหล่านั้นเป็นความคิดหลัก (Main Ideas) และจะให้ความสำคัญกับการแตกกระจาย ความคิดจากจุดกลางออกไปเรื่อยๆ ซึ่งเปรียบเสมือนความคิดย่อย โดยใช้สี่ สัญลักษณ์ การสร้างภาพมิติ ช่วยในการกำหนดความสัมพันธ์ของความคิดให้เป็นระบบระเบียบ มีเส้นลากให้เห็นความเชื่อมโยง สัมพันธ์และแจ่มแจ้ง ชัดเจน การนำแผนผังความคิดมาใช้ในการวางแผน ระดมสมองและใช้ กระบวนการกลุ่มในการกระตุ้น ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการวางแผน ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และการสร้างองค์ความรู้ ทำให้นักเรียนพบแนวทางการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการเขียนและ การศึกษาวิชาความรู้ต่างๆ ต่อไป

แผนผังความคิดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนความสามารถใน การเรียนการสอนภาษาอังกฤษและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น เพราะในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารนั้นผู้เรียนใช้ภาษาเป็นสื่อในการรับหรือส่งข้อมูล ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถทางภาษาในทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โดยที่ทักษะการอ่านและการฟังนั้นถือว่าเป็นทักษะรับสาร ส่วนทักษะการพูดและ เขียนนั้นถือว่าเป็นทักษะการส่งสาร กิจกรรมแผนผังความคิดนั้นสามารถช่วยให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือ ในการช่วยสรุปใจความสำคัญหรือย่อเรื่องจากการอ่านเนื้อหาหรือจากการฟังเรื่องราวต่างๆ ส่วนทักษะ การพูดและเขียนนั้น กิจกรรมแผนผังความคิดสามารถช่วยให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผน จัดเตรียมข้อมูลก่อนที่ส่งสารออกไป (วิไลพร ธนสุวรรณ.2543)

แผนผังความคิดยังสามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านการพูด ซึ่งเป็นทักษะในการสื่อสาร อีกประเภทหนึ่งโดยงานวิจัยของ สมบัติ คำมูลแก้ว (2555 : 75) ได้ศึกษาผลของการใช้แผนผัง ความคิดต่อความสามารถในการพูดนำเสนอเป็นภาษาอังกฤษ พบว่า ผู้เรียนพูดนำเสนอเป็นภาษา อังกฤษจากเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น เนื่องจากแผนผังความคิดช่วยให้ผู้เรียนจัดลำดับความคิดอย่างเป็น ระบบ ผู้เรียนมีการวางแผนความคิดของตนเอง มีการเชื่อมโยงความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิด สนับสนุนในเนื้อเรื่องอย่างถูกต้อง และชลวิภา เพ็ญกาญจน์ (2547 : 55) พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมแผนผังความคิดมีคะแนนความสามารถทางภาษาอังกฤษ ได้แก่ ความสามารถในการฟัง พูด อ่านและเขียนสูง โดยแผนผังความคิดช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำประเด็นและรายละเอียด ในการรับสารอย่างเป็นระบบ และกิจกรรมแผนผังความคิดยังเป็นสื่อที่กระตุ้นนักเรียนให้มีความ ตั้งใจเรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งเพชร ด.ศิริวานิช (2550 : 48) ที่พบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้ วิธีการคิดค้นข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการสร้างงานเขียนของตนเอง รู้จักวางแผนงานเขียนของตนเอง ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น มีการจัดเนื้อหา เรียบเรียง ลำดับความ ตลอดจนการใช้คำเชื่อม มีการขีดเขียนที่เป็น

ธรรมชาติและกระตุ้นความคิดให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำ เช่นเดียวกับ ลักษณะพร
 ศชโคตร (2552 : 44 - 45) ที่ได้นำแผนผังความคิดเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน
 พบว่า แผนผังความคิดมีประ โยชน์ในการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน หลังจากการจัด
 กิจกรรมการสอนโดยแผนผังความคิด ผู้เรียนแยกแยะใจความหลัก ใจความรอง สรุปเนื้อหาคร่าวๆ
 และบอกคำศัพท์สำคัญจากเนื้อเรื่องที่อ่าน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแผนผังความคิดที่ผ่านมา ผู้วิจัยมีความสนใจ
 ในการศึกษาการใช้แผนผังความคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการฟัง พูด
 อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้สูงขึ้น และเป็นประ โยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียน
 ภาษาอังกฤษ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน โดยใช้แผนผังความคิด
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน โดยใช้แผนผังความคิด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นักเรียนมีการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน
2. ได้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแผนผังความคิดประกอบการเรียนการสอน
3. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูในการพัฒนาความสามารถทาง
 ภาษาอังกฤษ
4. เป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสำหรับวิชาอื่น

สมมติฐานการวิจัย

การใช้แผนผังความคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยในการพัฒนาความสามารถ
 ของทักษะการฟัง พูด อ่านและเขียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู ตำบลปางหมูอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวนนักเรียน 16 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นเนื้อหาที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) รหัสวิชา อ16101 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 เรื่อง 16 ชั่วโมง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 Myself	จำนวน 1 แผน เวลา 4 ชั่วโมง
3.2 Out and about	จำนวน 1 แผน เวลา 4 ชั่วโมง
3.3 The Animals	จำนวน 1 แผน เวลา 4 ชั่วโมง
3.4 Our Neighbour Countries	จำนวน 1 แผน เวลา 4 ชั่วโมง

4. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมแผนผังความคิด

ตัวแปรตาม คือ 1. ความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ

2. พฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษ

5. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัย เรื่อง การใช้แผนผังความคิดเพื่อพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านปางหมู ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะเพื่อศึกษา ดังนี้

1. แผนผังความคิด หมายถึง กิจกรรมการเขียนหรือวาดภาพกลุ่มคำสำคัญของเรื่อง ที่อ่านหรือฟัง เริ่มจากความคิดหลักแล้วเชื่อมโยงไปสู่ความคิดรอง โดยเลือกใช้แผนผังความคิดแบบแมลงมุม แบบสรุปข้อความและแบบจำแนกประเภท เพื่อแสดงลำดับความคิดรวบยอดของเรื่อง ที่อ่านหรือฟัง

2. ความสามารถในการเรียนภาษาอังกฤษ หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ในการใช้ทักษะ 4 ด้าน ได้แก่

2.1 ความสามารถด้านการฟัง หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการฟังเนื้อเรื่อง และสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังได้

2.2 ความสามารถด้านการพูดนำเสนอ หมายถึง การอธิบายจากเนื้อเรื่องโดยใช้ประโยคความเดียวหลาย ๆ ประโยคมาเชื่อมโยงกัน

2.3 ความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญ หมายถึง การแยกแยะใจความหลัก และใจความรองจากเนื้อเรื่อง และสามารถตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน

2.4 ความสามารถด้านการเขียนแผนผังความคิด หมายถึง การเขียนแผนผังสรุปประเด็นสำคัญ จากเรื่องที่อ่านหรือฟัง โดยการเลือกใช้แผนผังความคิดแบบแมลงมุม แบบสรุปข้อความและแบบจำแนกประเภท

3. พฤติกรรมการเรียนภาษาอังกฤษ หมายถึง ความสนใจเรียนและความมุ่งมั่นในการทำงาน ในระหว่างการทำกิจกรรม โดยประเมินจากแบบประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน

